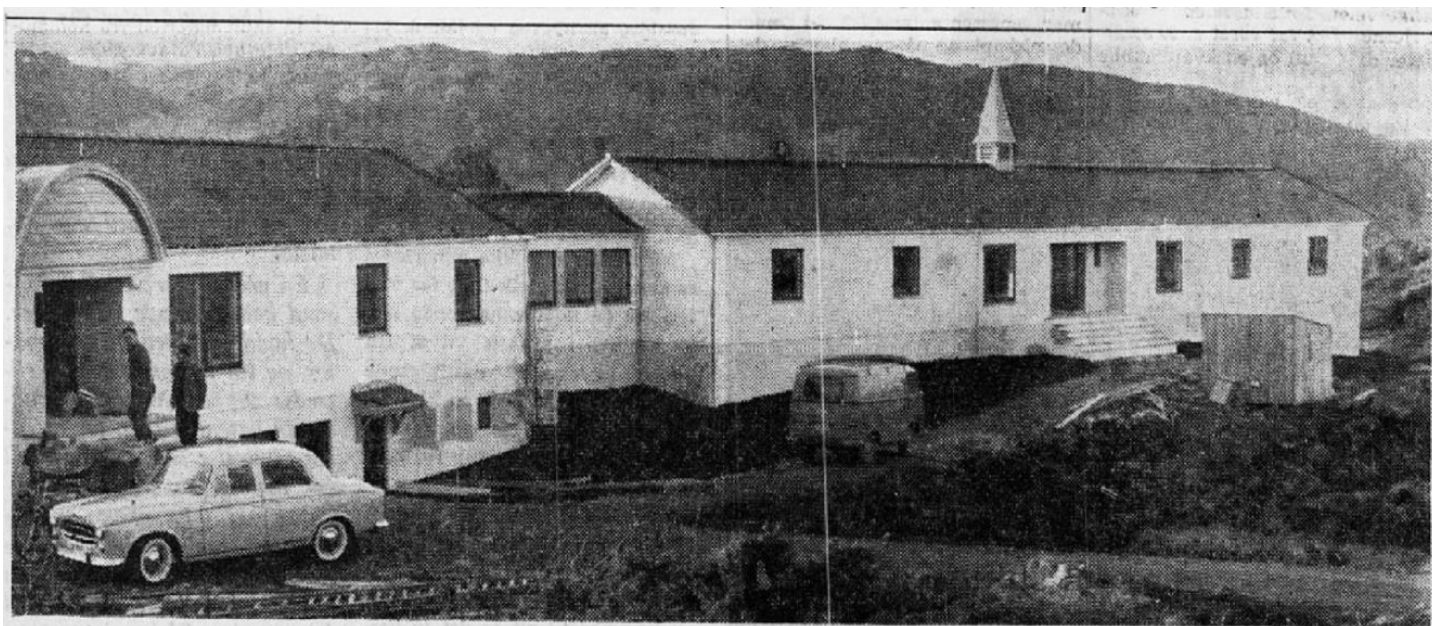

Axer Eiendom

► Kulturminnedokumentasjon: Klokkarlia 20

Oppdragsnr.: 52503787 Dokumentnr.: Versjon: 1B Dato: 2025-10-03

Oppdragsgiver: Axer Eiendom
Oppdragsgivers kontaktperson: Kevin Grindland
Rådgiver: Norconsult Norge AS, Valkendorfsgate 6, NO-5012 Bergen
Oppdragsleder: Sindre Amundsen
Fagansvarlig: Ingrid Rekkavik
Andre nøkkelpersoner: Anna Parzen

1B	2025-10-03	Ny versjon etter innspill fra Byantikvaren, plan- og bygningsetaten og nye tekniske vurderinger	IngRek		SIAMU
1A	2025-09-23	Kulturminnedokumentasjon	IngRek	AnnPar	SIAMU
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

► Innhold

1	Innledning	4
1.1	Formål og bakgrunn	4
1.2	Kort om planområdet	4
1.3	Metode	7
2	Historisk riss over området	8
3	Øvsttun skole	11
3.1	Foreningen «Vår Neste» og opprettelsen av skolen på Øvsttun	11
3.2	Øvsttun offentlige skole (1961-1992)	14
3.3	Øvsttunsenteret og Bergen Akuttsenter (1992-2020)	16
4	Dokumentasjon	17
4.1	Bygg 1 – Internatbygget	17
4.1.1	<i>Historisk utvikling</i>	17
4.1.2	<i>Dagens situasjon</i>	23
4.2	Bygg 1 – Gymsalen	35
4.2.1	<i>Historisk utvikling</i>	35
4.2.2	<i>Dagens situasjon</i>	36
4.3	Bygg 3 – Undervisningsbygget	40
4.3.1	<i>Historisk utvikling</i>	40
4.3.2	<i>Dagens situasjon</i>	41
4.4	Utomhusanlegg / andre kulturminner	45
4.4.1	<i>Historisk utvikling</i>	45
4.4.2	<i>Dagens situasjon</i>	46
4.5	Oppsummering	48
5	Avslutning	49
6	Kilder	50

1 Innledning

1.1 Formål og bakgrunn

Formålet med denne rapporten er å foreta en kulturhistorisk dokumentasjon av bygningsmassen og utomhusanlegg i Klokkarlia 20 (gbnr. 44/325) i Bergen. Anlegget er en tidligere spesialscole og barnevernsinstitusjon som ble bygget i perioden 1960 til 1974. Rapporten skal oppfylle krav om kulturminnedokumentasjon for området.

Rapporten er en del av arbeidet med ny reguleringsplan for Klokkarlia 20 (Plan-ID 4601_71780000). Intensjonen med planforslaget er å transformere den eksisterende bebyggelsen i planområdet, som tidligere har vært benyttet til spesialscole og institusjon, til boliger i form av rekkehus og leiligheter. I tillegg legges det opp til etablering av ny bebyggelse i form av fire tomannsboliger.

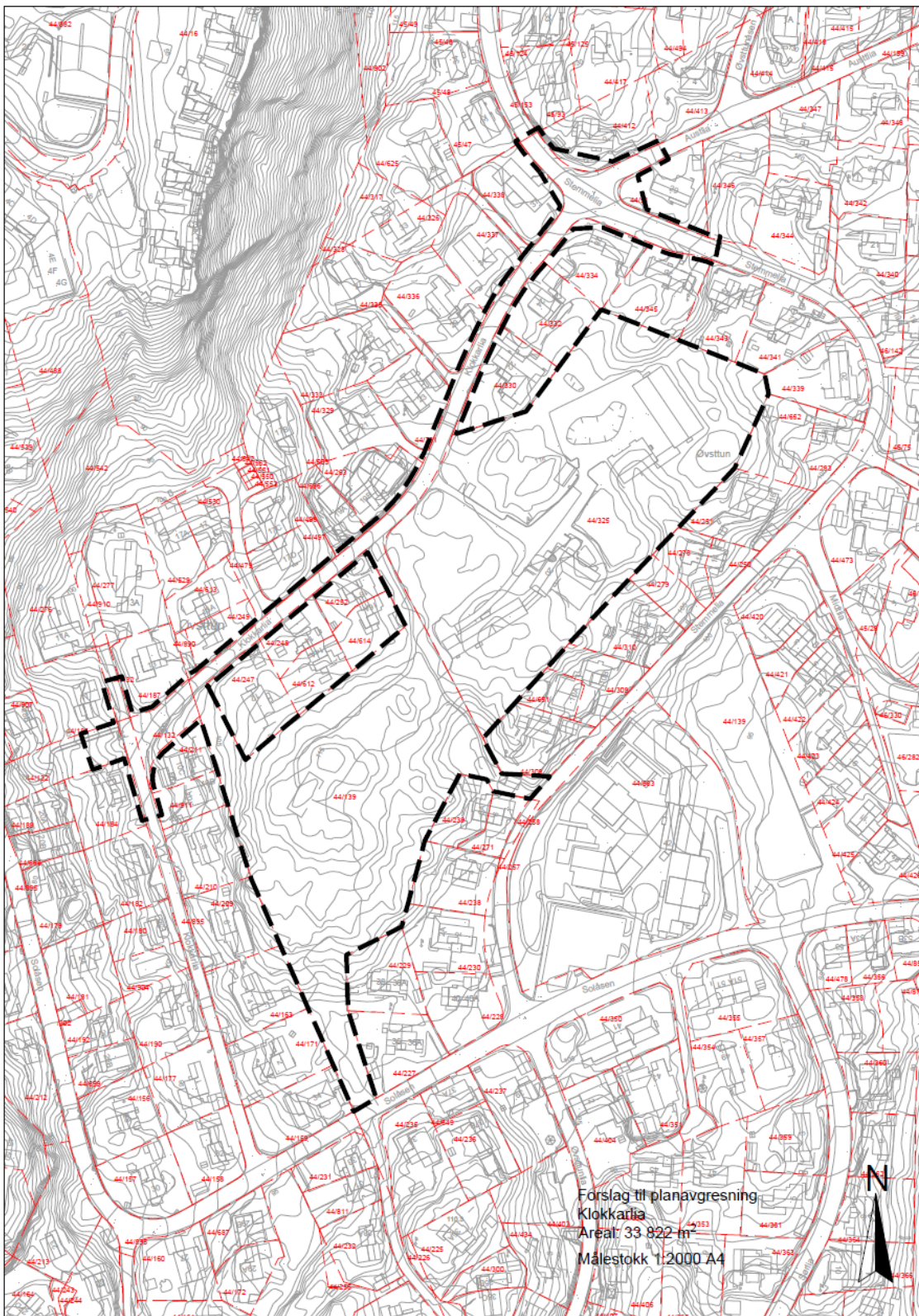
Det er ønskelig å ombruke bygningsmassen og bygningselementer, men hvor mye som faktisk kan ombrukes har man per dags dato ikke full oversikt over da dette er noe man først vil få kontroll på når man begynner å rive. Hva som kan la seg gjøre å ombruke eller gjenbruke må også vurderes ut ifra den faktiske tilstanden til bebyggelsen og bygningselementer, samt at det må gjøres avveieringer opp mot klimagassberegninger. Foreløpig ombrukskartlegging tilsier at mesteparten av dagens bygningsmasse vil bli omsøkt revet/demontert, noe vil bli transformert, mens noe vil ombrukes. Ombrukskartleggingen har sett på de tre byggene, Internatbygget fra 1961 (bygg 1), og gymsalen (bygg 2) og undervisningsbygget (bygg 3) fra 1970-tallet. Bygg 1 vil trolig rives delvis for å muliggjøre utgraving av blindkjeller til full etasjehøyde og omgjøring til rekkehus, men tanken er likevel at bygget vil bygges opp igjen med form og utseende som i dag. Bygg 2 vil mest sannsynlig demonteres og så vil man prøve å ombruke det som er mulig når det bygges om til rekkehus. Dagens form og høyde på bygg vil i hovedsak beholdes slik som i dag. For bygg 3 vil dette måtte rives i sin helhet og bygges opp på nytt. Man vil forsøke å ombruke det som er mulig av materialer mm. Bygget er planlagt 1 ½ etg. høyere enn i dag.

Det viktigste for alle tre byggene vil være at transformert/nytt bygg vil forholde seg til fotavtrykket til det eksisterende bygget og ikke gå utover dette.

1.2 Kort om planområdet

Eiendommen Klokkarlia 20 ble utbygd i 1960-1961 og 1972-74, og har huset barnehjem/ barnevernsinstitusjoner under ulike navn og driftsmodeller gjennom skiftende tider. Opprinnelig var den en internatscole/pikehjem for jenter med adferdsproblemer. Fra 1992 ble den en fylkeskommunal barnevernsinstitusjon under navnet Øvsttunsenteret. De siste tiårene har den huset barnevernsinstitusjonen Bergen Akuttsenter, avdeling Klokkarlia. Avdelingen ble nedlagt i 2019/2020. Eiendommen Klokkarlia 20 ble lagt ut for salg, og solgt til Axer Eiendom i 2021.

Klokkarlia befinner seg på et høydedrag på Øvsttun, i Fana bydel i Bergen. Frem til etter krigen var området ubebygget, før det gradvis skjedde en fortetting til fullt utbygd boligområde i etterkrigstiden frem mot 1970 (se også kap. 2). I dag befinner Klokkarlia seg i et boligområde preget hovedsakelig av ene- og tomannsboliger reist i perioden 1945-1980. I den sørlige delen av planområdet ligger et grønt friluftsområde på en skogkledd kulle, kalt Klokkarskogen. Planinitiativet innebærer ingen endringer for grøntområdet.

Figur 1-1 Avgrensning av planområdet. Et større område er tatt med for å sikre helhet i planarbeidet, men det er ikke planlagt endringer ut over selve eiendommen.

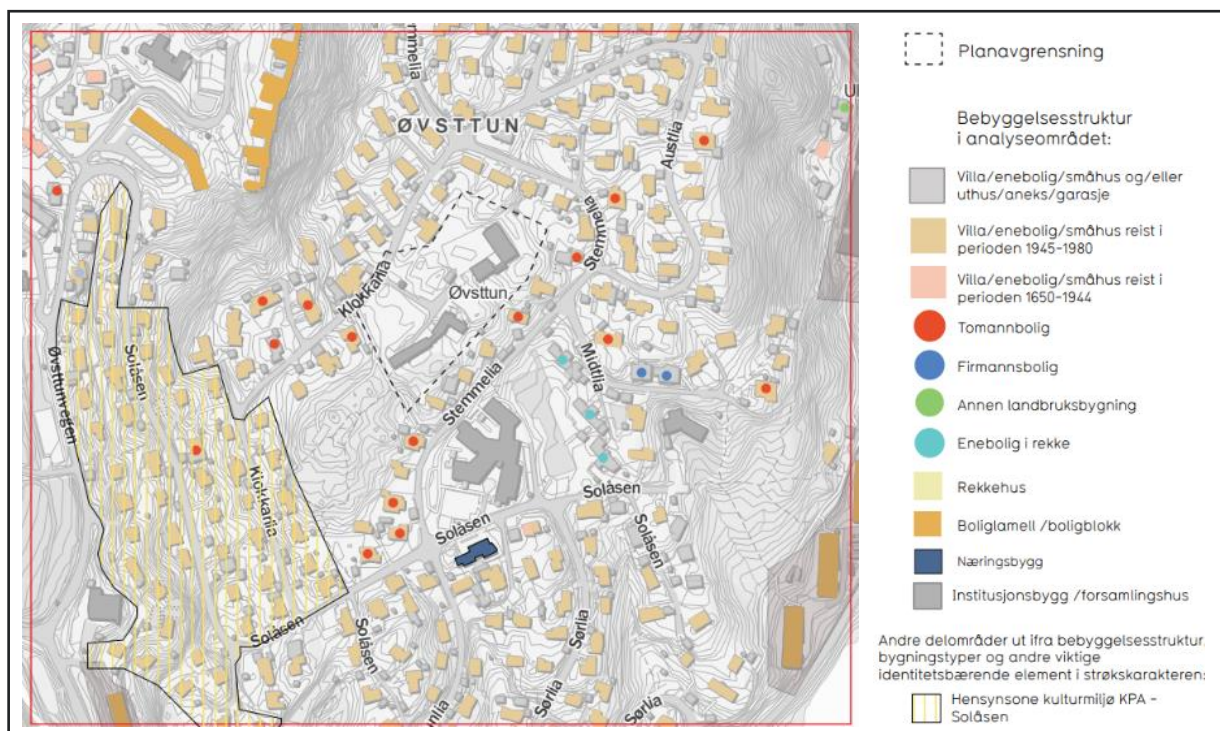

Figur 1-2 Overblikk over Klokkarlia på Øvsttun. Eiendommen Klokkarlia 20 markert med gul sirkel.
Bilde: Google maps.

Figur 1-3 Bebyggelsen i Klokkarlia 20 sett fra luften.

Planområdet (Figur 1-1) er tilgrensende, og på en liten del innenfor, sone med angitte særlige hensyn; bevaring kulturmiljø H570_3 Solåsen (jf. Figur 1-4 og Figur 2-1). Solåsen er et enhetlig og karakteristisk småhusmiljø fra tiden rett etter andre verdenskrig. På denne tiden var bolignøden stor og tilgangen på materialer knapp. Bebyggelsen består av tre hovedtyper hus oppført av monteringsferdige lemmer i én-to etasjer, og er en tydelig representant for nyreisningsarkitekturen etter krigen (Bergen kommune, utfyllende informasjon til hensynssoner H570 i KPA2018). Hensynssonen befinner seg sørvest for selve tiltaket, og vil ikke bli berørt direkte eller visuelt.

Figur 1-4 Utsnitt fra Stedsanalyse Klokkarlia (En-til-en arkitekter, 03.12.2024). Bebyggelsen rundt Klokkarlia 20 består hovedsakelig av ene- og tomannsboliger og reist i perioden 1945-1980, herunder det enhetlige gjenreisningsmiljøet Solåsen sørvest for planområdet.

1.3 Metode

Denne rapporten er utarbeidet for å oppfylle krav om dokumentasjon av bygning med kulturhistorisk verdi. Den tar utgangspunkt i Byantikvarens veileder til kulturminnedokumentasjon, og belyser utviklingen og den kulturhistoriske verdien til eiendommen.

Rapporten tar for seg historien til området i korte trekk (se kap. 2). Derimot vil bygningene, samt deres kulturhistoriske kontekst, omtales og dokumenteres i større detalj (se kap. 4). Den kulturhistoriske delen av rapporten baserer seg på gjennomgang av skriftlige kilder, gamle bilder og flyfoto, eldre byggesaker og befaring utført 4. juni 2025.

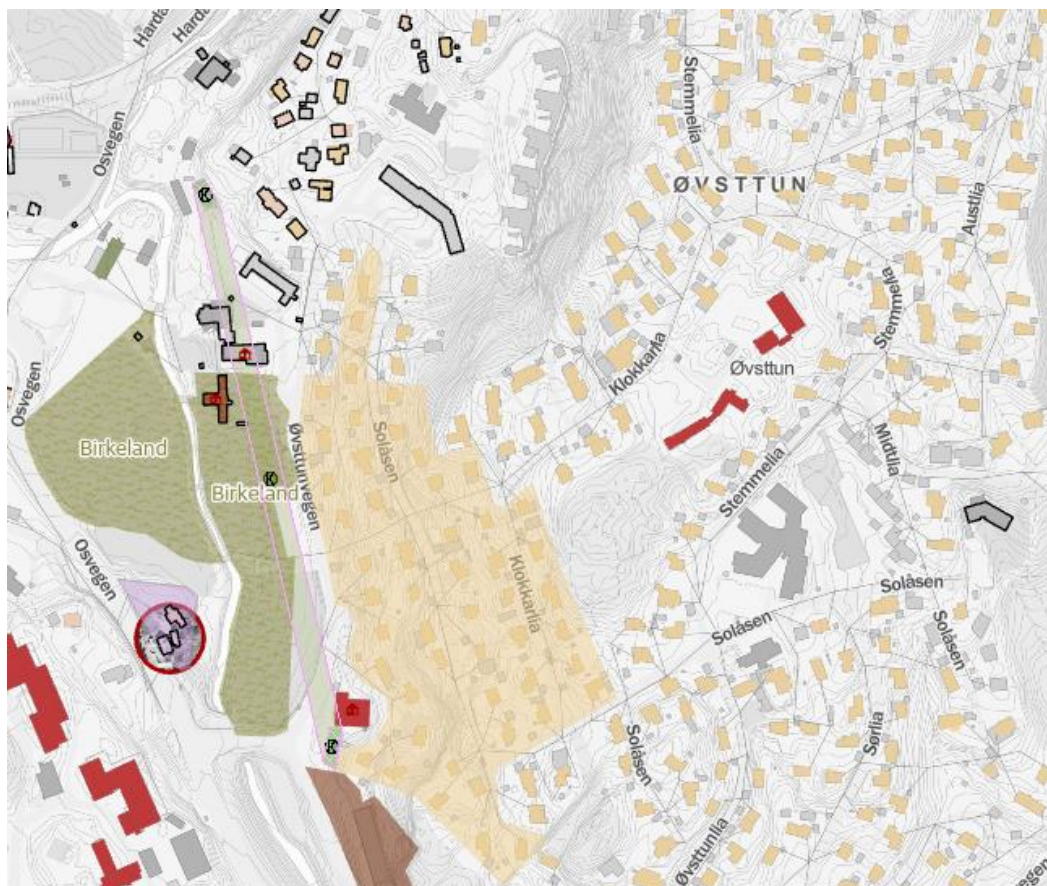
Kulturminnedokumentasjonen er utført av Norconsult ved kulturminnerådgiver Ingrid Rekkavik og kulturminnerådgiver Anna Parczen.

2 Historisk riss over området

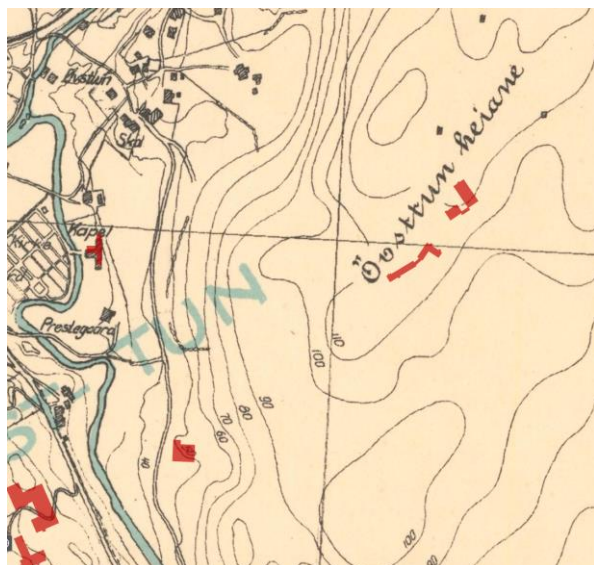
Klokkarlia er i dag et nabolag øverst på det som tidligere kaltes Øvsttunheiane, en del av utmarken til gården Øvsttun i Fana bydel i Bergen. Sammen med nabobrukene var Øvsttun en gang del av storgården Hjelmeland, men allerede i middelalderen var gården delt i to bruk, et selveierbruk og en halvpart som skal ha tilhørt Nonnester. Tidlig på 1900-tallet ble deler av gårdsmarken utskilt til offentlige funksjoner som blant annet Øvsttun kapell og kirkegård, Slåtthaug skole, samt andre offentlige og private bygninger.

Under krigen ble deler av området ovenfor Øvsttun kirkegård og opp mot Klokkarlia utbygd som leir for tyske soldater. Leiren skal ha bestått av ca. 30 brakker samt div. rekvirerte norske boliger, og en appellplass nedenfor ved Nesttunelven. Leiren omfattet blant annet administrasjonsbygg, verksteder, stall og matsal, boligbrakker, tilfluktsrom og ammunisjonsbunkere. Etter krigen var minnene knyttet til slike steder som Øvsttun leir ubehagelige for mange, og det meste av leiren ble av den grunn sanert, gradvis etter hvert som bolignøden avtok etter krigen. En del av bygningene ble imidlertid tatt i bruk til ymse formål og benyttet i mange år fremover. I dag består kun to betongbunkere (Askeladden ID 212787, kommunalt vernet), samt en stallbygning (Osvegen 18A) av anleggene som har tilhørt leiren.

Øvsttunheiane og Klokkarlia forble ubebygd frem til etter krigen, før det skjedde en gradvis men rask fortetting til fullt utbygd boligområde frem mot 1970. Solåsen var det første området som ble utbygd, i og ovenfor den tidligere leiren, oppover mot Klokkarlia. Etter krigen var bolignøden stor og tilgangen på materialer knapp, og bebyggelsen består derfor av hus oppført av monteringsferdige lemmer i én-to etasjer. De såkalte «finske-husene», såkalt fordi materialene kom fra Finland, ble bygget fra 1947/48 og fremover. Bebyggelsen er en tydelig representant for nyreisningsarkitekturen etter krigen, og er tegnet inn som hensynssone (H570_3 Solåsen) i kommuneplanens arealdel.

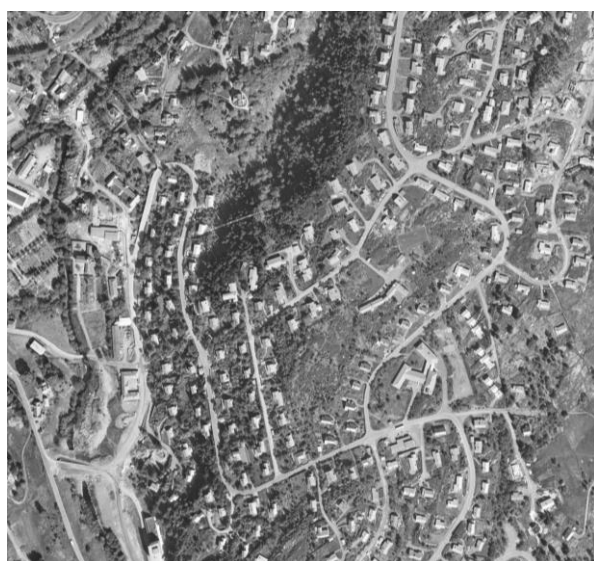
Figur 2-1 Utsnitt fra Bergen kommunes kulturminnekart. Klokkarlia 20 med rød utheving litt oppe til høyre i kartet. H570_3 Solåsen vises i gult, mens det grønne området er Øvsttun kirkegård.

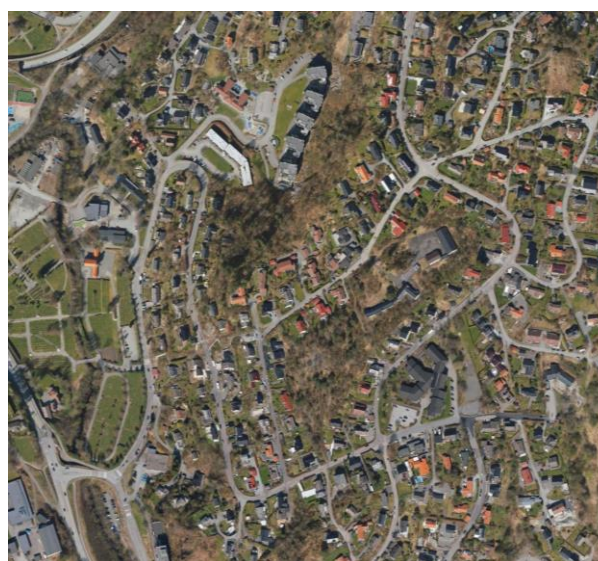
Kart, 1937
(rød markering på Øvstunheiane viser beliggenhet til dagens Klokkarlia 20)

Flyfoto, 1948

Flyfoto, 1970

Ortofoto 2024 – Dagens situasjon

Figur 2-2 Utsnitt av samme område mellom 1937 - 2024 viser tydelig hvordan området har endret seg over tid.
Kilder: Bergen kommunes kulturmiljøkart og norgebilder.no

Figur 2-3 Øvsttun, fotografert i juli 1950. I venstre kant av bildet ses mange av bygningene fra tyskerleiren, hvorav flere fremdeles var i bruk. Samtidig er bebyggelsen i Solåsen i ferd med å spre seg oppover mot Klokkarlia. Kilde: UBB Spesialsamlinger, UBB-w-sh-022719.

O

3 Øvsttun skole

3.1 Foreningen «Vår Neste» og opprettelsen av skolen på Øvsttun

Foreningen «Vår neste» ble stiftet 9. april 1946 i Oslo, og utviklet seg raskt til en landsforening med arbeidsgrupper i Oslo, Bergen, Trondheim og Haugesund. Foreningen var stiftet og drevet frem av kvinnelige medlemmer, ledet av formann Else Kolflaath. Det ideelle formålet til foreningen var blant annet å opprette lærehjem for vanskeligstilte unge piker. «Vår Neste» skaffet midler gjennom medlemskontingent, og gjorde seg kjent i starten gjennom å sette i gang dukkelotterier for å skaffe midler til de planlagte lærehjemmene.

I 1949 åpnet Hamna Ungpikepensjonat i Oslo, som det første botilbudet fra foreningen. I 1949 hadde foreningen foreløpig tatt imot 9 jenter i alderen 15 til 19 år. Jentene som havnet på Hamna Ungpikepensjonat skulle i utgangspunktet være «alene uten noen pårørende», «jenter som er kommet fra barnehjem o.l. og som viser seg å være uskikket til å stå på egne ben i så ung alder» (faksimile *Nationen* 25. mars 1949).

Samme år, i 1949, la Vår Nestes arbeidsgruppe i Bergen frem planer for et hjem for vanskeligstilte piker i Bergen. En avisartikkel i Bergens Arbeiderblad 2. desember 1949 gjør rede for planene, som bærer preg av sin tids idealer:

«Heimen blir pensjonat med eget rom for hver pike, og det blir i første rekke husstellopplæringen det tar sikte på [...] Heimen for vanskeligstilte piker vil naturligvis også bli utstyrt som en arbeidsskole og vil bl. a. få vevstue og heimebakeri. Etter tre års opphold her vil pikene kunne være rustet til kvinnens oppgaver, og får da forlate heimen.»

Artikkelen opplyste videre om at det forelå langsiktige planer for også å bygge mødre- og spedbarnshjem i tilknytning til pikeheimen, og at arkitekt Frølich var engasjert for å tegne heimen. Foreningen arbeidet videre med planene uten at det ble noe ut av dem de første årene, men den 11. november 1953 opplyser Bergens Arbeiderblad at landsforeningen Vår Neste skulle oppføre en yrkesskole for «unge piker som er uten hjem» på Øvsttun i Fana. Til dette formål hadde Fana kommune vederlagsfritt gitt foreningen en tomt på 20 mål i Øvsttun Hageby ved Nesttun. Illustrasjonen, tegnet av arkitekt Jon Johannessen, viser en bygning som sterkt skiller seg fra de faktiske bygningene som ble oppført senere (jf. figur 3-6). I artikkelen stod det at skolen ville bli utbygget med administrasjonsbygning med spesialrom for undervisning, internat, spedbarnshjem, gymnastikk- og forsamlingsal.

„Vår Neste“ tar seg av de vergeløse piker.

Foreningens første ungpikpensjonat tatt i bruk. — Også planer om opprettelse av lærehjem.

En lysende flamme som stiger opp fra en offerkål er symbolet til landsforeningen Vår Neste. Foreningen har som oppgave å yte hjelp til selvhjelp for unge, vanskeligstilte piker. Dette vil de gjøre gjennom å opprette pensjonater og hjem hvor disse kan få bo. De har også planer om opprettelsen av lærehjem, men dette er hittil blitt forhindret p. g. a. penge- og byggevanskeligheter.

Foreningen har i disse dager tatt det første skritt på veien mot sitt mål med at de har åpnet Hamna Ungpikpensjonat i Oslo. Eiendommen, som har tilhørt A/S Hamna, er en stor, vakker trevill med frukthage. Inne er det flere lyse og pent møblerte salonger, spisestuer og soveværelser hvor pikene sikkert vil finne seg vel til

«Vår Neste»s formann, fru Kolflaath.

Figur 3-4 Faksimile: Nationen, 25. mars 1949

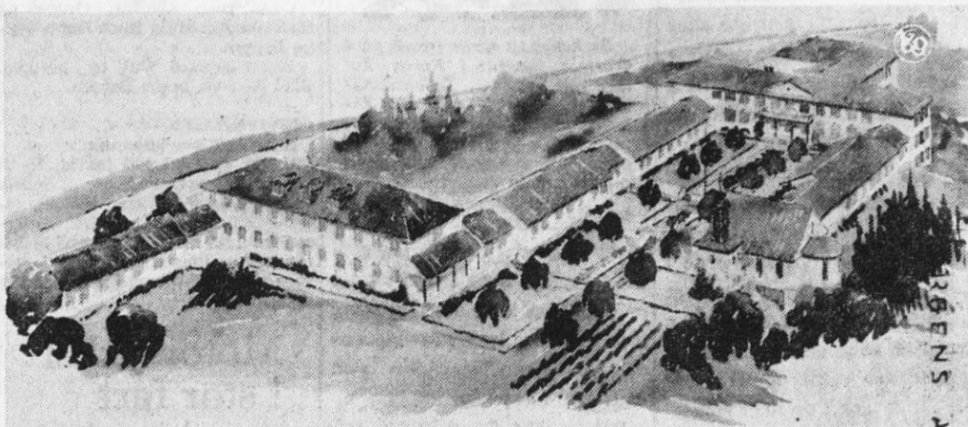
Søte dukker loddas ut

til inntekt for Vår Neste som åpner pensjonat for unge piker uten pårørende.

Figur 3-5 Faksimile: Friheten, 14. november 1946

„Vår Neste“s planlagte yrkesskole på Øvsttun

Som tidligere meddelt har landsforeningen «Vår Neste» planer om oppførelse av en yrkesskole for unge piker som er uten hjem. Til dette formål har Fana kommune vederlagsfritt gitt foreningen en tomt på ca. 20 mål i Øvsttun Hageby ved Nesttun. Kommunen vil også legge fram vei, vann og kloakk. Tegningene er utarbeidet av arkitekt Jon Johannessen, og bildet ovenfor viser arkitektens perspektivskisse. Anleg-

get er tenkt utbygget i 3 byggetrinn. Tomten ligger like ved hovedveien og er vel egnet til formålet. Skolen vil gi plass til 40 elever. Fullt utbygget vil det bli administrasjonsbygning med spesialrom for un-

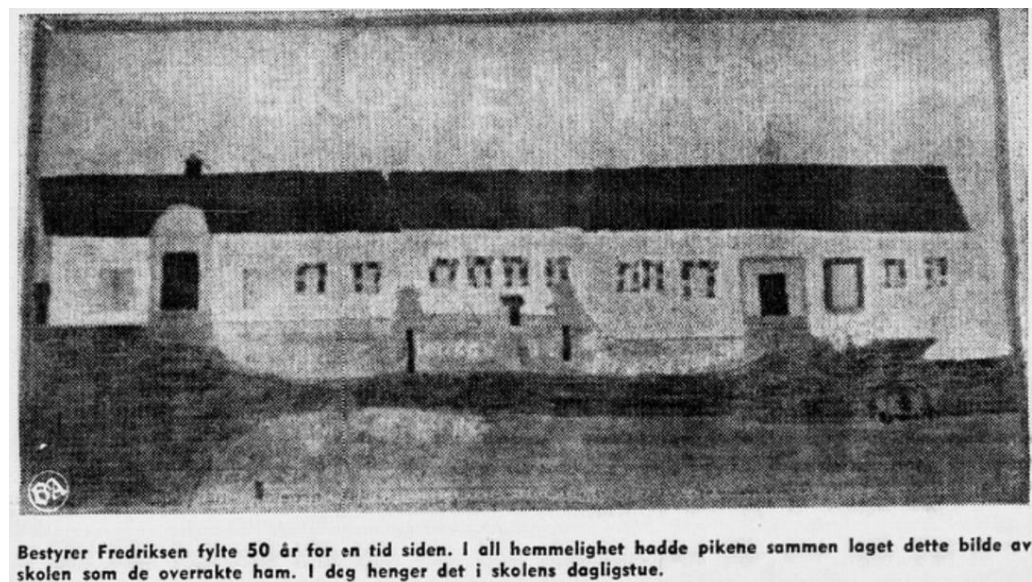
dervisning, internat, spebarnshjem, kombinert gymnastikk- og fotballhall som også vil kunne utleies til forskjellige andre formål, og dermed bringe inntekter til hjemmets drift.

Figur 3-6 Faksimile: Bergens Arbeiderblad, 4. november 1953

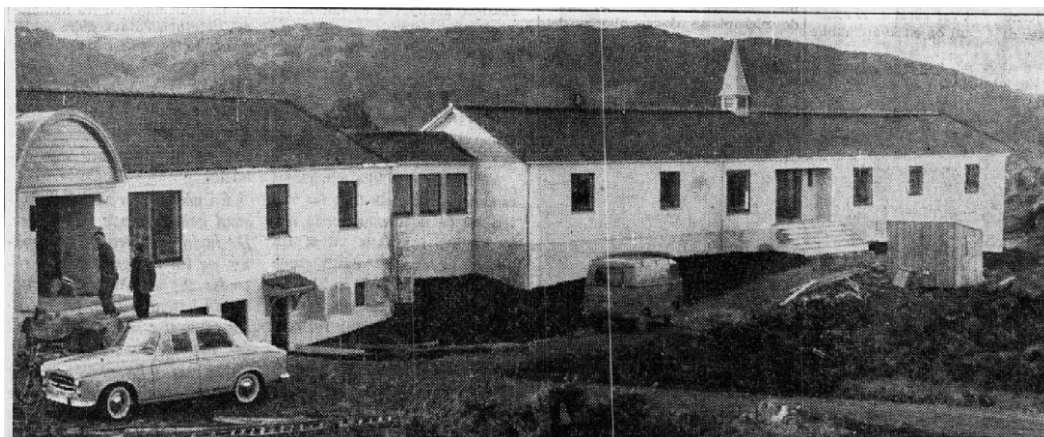
Utover på 1950-tallet holdt foreningen i Bergen, med formann Gudrun Ludvigsen i spissen, seg aktiv med forsøk på å skaffe midler til den planlagte yrkesskolen. Det foregikk blant annet gjennom politisk arbeid, og ved arrangementer som f.eks. basarer til inntekt for saken. I 1959 ble byggesøknad sendt inn, og 27. mai 1960 kan man endelig lese av overskriften i Bergens Arbeiderblad at arbeidet var i gang. Skolebygningen stod klar til bruk i januar 1961, og ble innviet i juli samme år.

Figur 3-1 Faksimile: Bergens Arbeiderblad 27. mai 1961

Figur 3-2 Faksimile: Bergens Arbeiderblad, 24. februar 1968. Tegningen, som er laget av elever ved skolen, er en realistisk fremstilling av Internatbygget fra 1961.

Figur 3-3 Faksimile: Internatskolen avbildet i Bergens Tidende, 9. mars 1966. Legg merke til spiret på paviljongen til høyre, som er borte i dag.

3.2 Øvsttun offentlige skole (1961-1992)

Skolen på Øvsttun ble reist på frivillig, privat initiativ fra foreningen Vår Neste, men ble helt fra start av drevet som offentlig skole med alle driftsutgifter dekket av staten.

På forhånd var meningen at det skulle være en yrkesskole for jenter i slutten av tenårene som var kommet skjært ut, men det ble ganske raskt klart at den formen for skolehjem som Vår Neste hadde sett for seg ble vanskelig å gjennomføre. Det tok tid å få i gang driften, og ordningen ble slik at Kirke- og undervisningsdepartementet inngikk leieavtale for en tiårs-periode.

Opplysninger varierer mtp. antall elever og deres alder. En artikkel i Bergens Arbeiderblad fra 1968 opplyste at man helt fra starten av hadde avklart at man ville satse på en *spesialskole* for «piker med adferdsvansker» i aldersgruppen 10-16. I 1962 stod det i Bergens Tidende at Øvsttun Off. skole hadde seksten plasser, og var en barneskole (spesialskole) for piker. Stortingsforhandlinger (1965-1966) oppgav at skolen hadde 18 plasser, og opptok elever i alderen 7-12 år.

I løpet av 1960-tallet ble det gjort forsøk på undervisning på eksternt basis, og i 1968 hadde skolen tolv elever boende på skolen, mens seks bodde hjemme og fikk undervisning på dagtid. Etter hvert fikk også guttene innpass, men kun som eksterne elever.

I 1968 kjøpte staten hele skolen, og satte samtidig i gang planer om en stor utvidelse for å imøtekomme behovet for flere plasser. Planene bestod da i bygging av en egen undervisningsbygning, personal- og styrebolig. Byggesøknader for nytt undervisningsbygg og gymsal ble sendt inn i 1972, og byggingen ble påbegynt året etter.

I 1976 oppnevnte Kirke- og undervisningsdepartementet en arbeidsgruppe til å utrede spørsmål rundt statens spesialskoler for elever med adferdsvansker. Arbeidsgruppen beskrev i sin utredning at Øvsttun skole hadde 15 elever, og at skolen hadde et nytt undervisningsbygg beregnet for ca. 24 elever. Elevboligen hadde internatplasser for inntil 20 elever, ved maks kapasitetsutnyttelse.

Ifølge Øvsttun velforening hadde skolen blandingsklasser fra 1969, men kun gutteklasser i årene 1982 til 1992.

Spesialskolene

Lov av 23. november 1951 om spesialskoler påla staten å sørge for undervisningstilbud i egne skoler for ulike grupper funksjonshemmede. På 1950-tallet og fremover skjedde det en kraftig utbygging av spesialskoler, både for elever med sansehemninger, lærevansker eller med atferdsvansker. Mange skoler var i statlig regi, men andre var i kommunal eller fylkeskommunal regi med statstilskudd. En stor del av skolene hadde internater for elever som bodde på skolen.

I 1960- og 70-årene var det mye debatt om spesialscolesystemet. Segregerte skoletilbud for funksjonshemmede ble sterkt kritisert av mange, og det ble foreslått å integrere flest mulig barn i den vanlige skolen, og å gi elever rett til spesialpedagogisk hjelp.

Spesialscoleloven ble opphevet 1. januar 1976, samtidig som ny lov om videregående opplæring trådte i kraft. Den nye loven flyttet ansvaret over på kommunene, og skulle sikre at flest mulig barn og unge skulle få tilbud om opplæring på eget hjemsted. Loven hadde også bestemmelser om rett til spesialundervisning, som førte til vesentlige endringer i spesialscolesystemet.

Mange spesialskoler fortsatte, tilpasset nytt regelverk og nye ideer, og flere utviklet seg etter hvert i retning av spesialpedagogiske ressursentre. Antallet internatelever avtok jevnt.

I 1992 trådte en ny, stor omstrukturering i kraft. Noen tidligere statlige spesialskoler ble da omdannet til spesialpedagogiske kompetansesentre, mens andre ble overført til kommuner eller fylkeskommuner, eller nedlagt.

Kilde:

*Hanoa, Rolf (1998): Veileder i sosialmedisin og helseadministrasjon
15. utgave, Universitetsforlaget*

*Lek i skolegården på døveskole, 1938.
(Kilde: Digitaltmuseum.no, FTTF.SCH.ALF.D.05.76-78)*

3.3 Øvsttunsenteret og Bergen Akuttsenter (1992-2020)

I forbindelse med omstruktureringen av tidligere spesialskoler i 1992, ble Øvsttun skole overført fra statlig til fylkeskommunal regi, og ble opprettet som et nytt tiltak kalt Øvsttunsenteret. Øvsttunsenteret fikk status som fylkeskommunal barnevernsinstitusjon, rettet mot elever med adferdsvansker i alderen 13 til 18 år.

Senteret ble opprettet med to avdelinger; en lukket avdeling med fire plasser, og en åpen avdeling med ca. fem elevplasser. Den skjermede avdelingen kunne holde ungdommene i institusjonen på tvang for diagnostisering og utredning i inntil 4 uker (kilder: I St.meld.nr 54 (1989-1990), Statens utdanningskontor i Hordaland 1992). På 2000-tallet hadde Øvsttunsenteret den eneste lukkede barnevernsavdelingen i Helse Vest, og ble betegnet som Vestlandets strengeste barnevernsinstitusjon.

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) ble opprettet i 2004. Samtidig ble Klokkarlia 20 overtatt av Statsbygg, som leideut anlegget til Bufetat. Øvsttunsenteret ble slått sammen med Akuttmottak for ungdom, Kalfarveien 83, og fikk det nye navnet Bergen Akuttsenter – Ungdom, avdeling Klokkarlia. I 2016 var det inntil 6 plasser for ungdom i Klokkarlia 20. Avdelingen ble lagt ned ved årsskiftet 2019/2020.

Figur 3-4 Faksimile: Bergens Tidende 3. august 1994. Her ble Øvsttunsenteret omtalt som en nesten ubetinget suksess etter to års drift.

Figur 3-5 Faksimile: Bergens Tidende 19. februar 2006. Senteret var også gjenstand for offentlig interesse gjennom kritiske artikler, og vanskelige enkeltsaker gjennom årene.

4 Dokumentasjon

4.1 Bygg 1 – Internatbygget

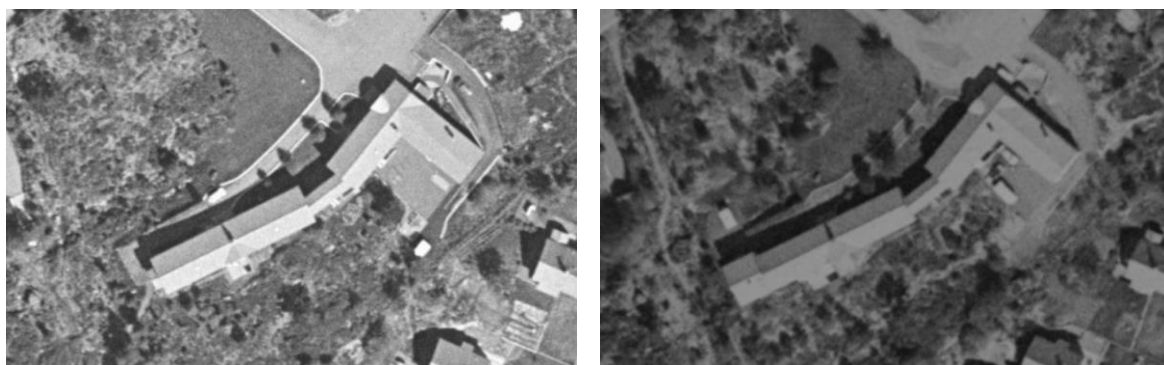
4.1.1 Historisk utvikling

Foreningen «Vår Neste» stod bak både planene og byggingen av det som senere ble kjent som Øvsttun skole. Ideen om «Pikeskolen» oppstod senest i 1949, lenge før den faktisk ble realisert, som omtalt i kapittel 3 over. Det var først i juni 1959 at foreningen sendte inn byggesøknad, med tegninger over «Vår Nestes yrkesskole». Tegningene var signert arkitekt Jon Johannessen, og viste for øvrig et ganske annerledes bygg enn det som hadde blitt illustrert av samme arkitekt i 1953 (jf. figur 3-6). Dette er et av mange eksempler på at ideen om hva skolen skulle være, og hva den ble over tid, endret seg med årene.

Byggesøknaden fra 1959 omhandlet det som i søknaden ble omtalt som «første byggeperiode». Den første fasen skulle etterfølges av nok et byggetrinn på et senere tidspunkt, men det andre byggetrinn ble aldri utført slik det var tenkt. Tegningene fra byggesøknaden viser derfor internatbygget i rødt, med flere tilbygg som er ferdig tegnet, men som aldri ble bygget. Den nåværende bygget viser kun enkelte spor av at det var tenkt utvidet slik tegningene på de neste sidene viser.

Internatskolen i Klokkarlia ble oppført i 1960, stod klar til bruk i 1961, og ble innviet i juli samme år. Skolen ble drevet som Øvsttun offentlige skole, og var en spesialscole med internatelever frem til 1992. Fra 1992 og fremover var internatbygget en del av en fylkeskommunal barnevernsinstitusjon med skjermet avdeling, hvor ungdommer kunne holdes på tvang i inntil 4 uker.

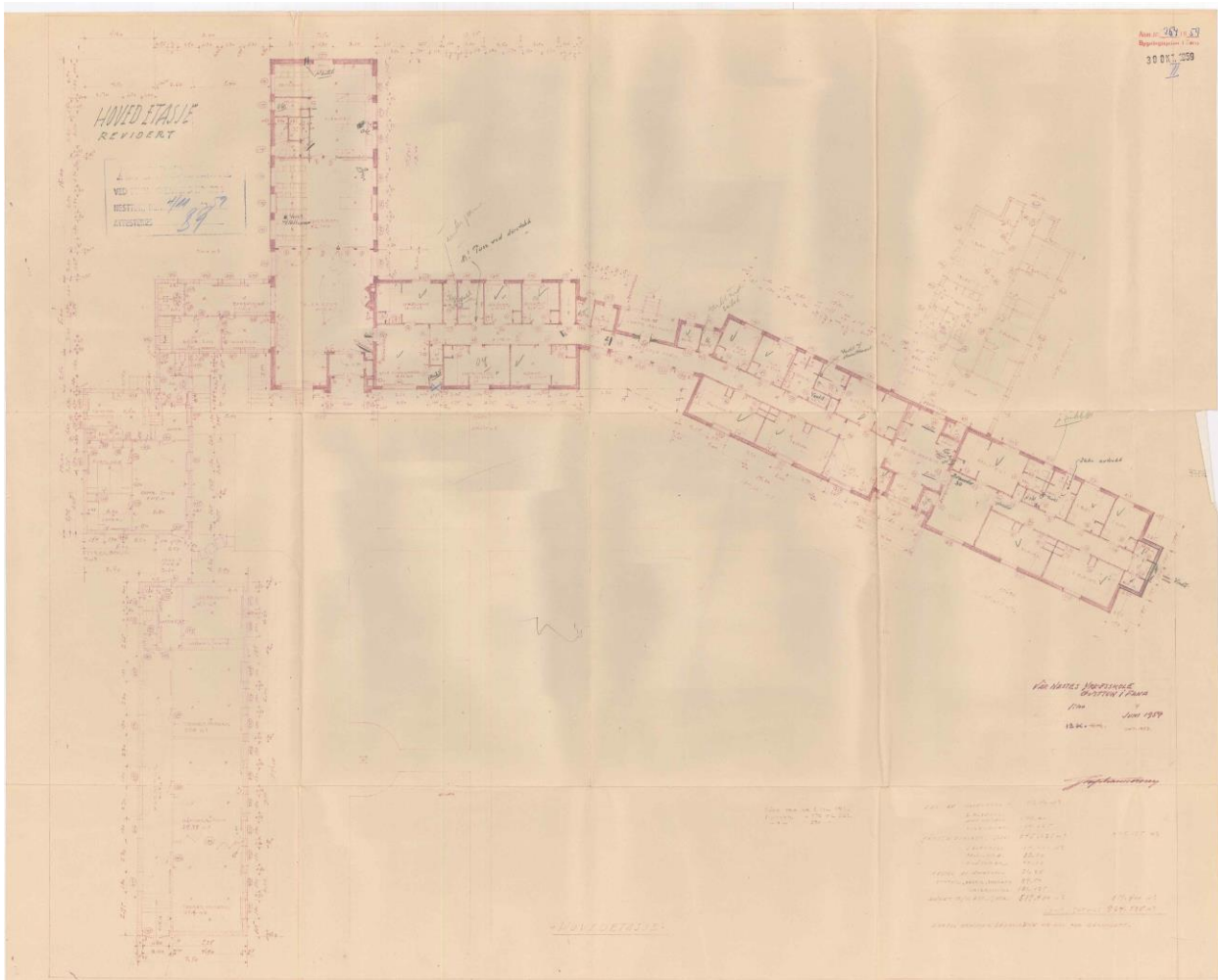
Da internatbygget opprinnelig var ment å skulle bygges ut, må man anta at plassmangelen gjorde seg gjeldende ut over 1960-tallet. I oktober 1972 ble det søkt om ombygging/påbygging med 55.25 kvm mot vest, for å gi «stue og kjøkken til tidligere provisorisk leilighet». Tilbygget skulle ha inngang i kjeller hvor det skulle anlegges WC, vaskerom og boder. Grunnmuren til tilbygget bestod av betong, med yttervegger i tegl isolert med Siporex innvendig. På flyfoto kan man se at bygget, innen 1980, hadde fått et tilbygg mot vest som forlenget den vestlige paviljongen.

Figur 4-1 Internatbygget sett ovenfra i hhv. 1970 og 1980. Man kan se at bygget er forlenget mot vest.
Kilde: Norgebilder.no

I 1991, i forbindelse med omleggingen til barnevernsinstitusjon, ble det søkt om ombygging til rømningssikker avdeling. Dette førte til utskifting av en rekke dører og vinduer, for at disse ikke uten videre skulle kunne benyttes som rømningsvei.

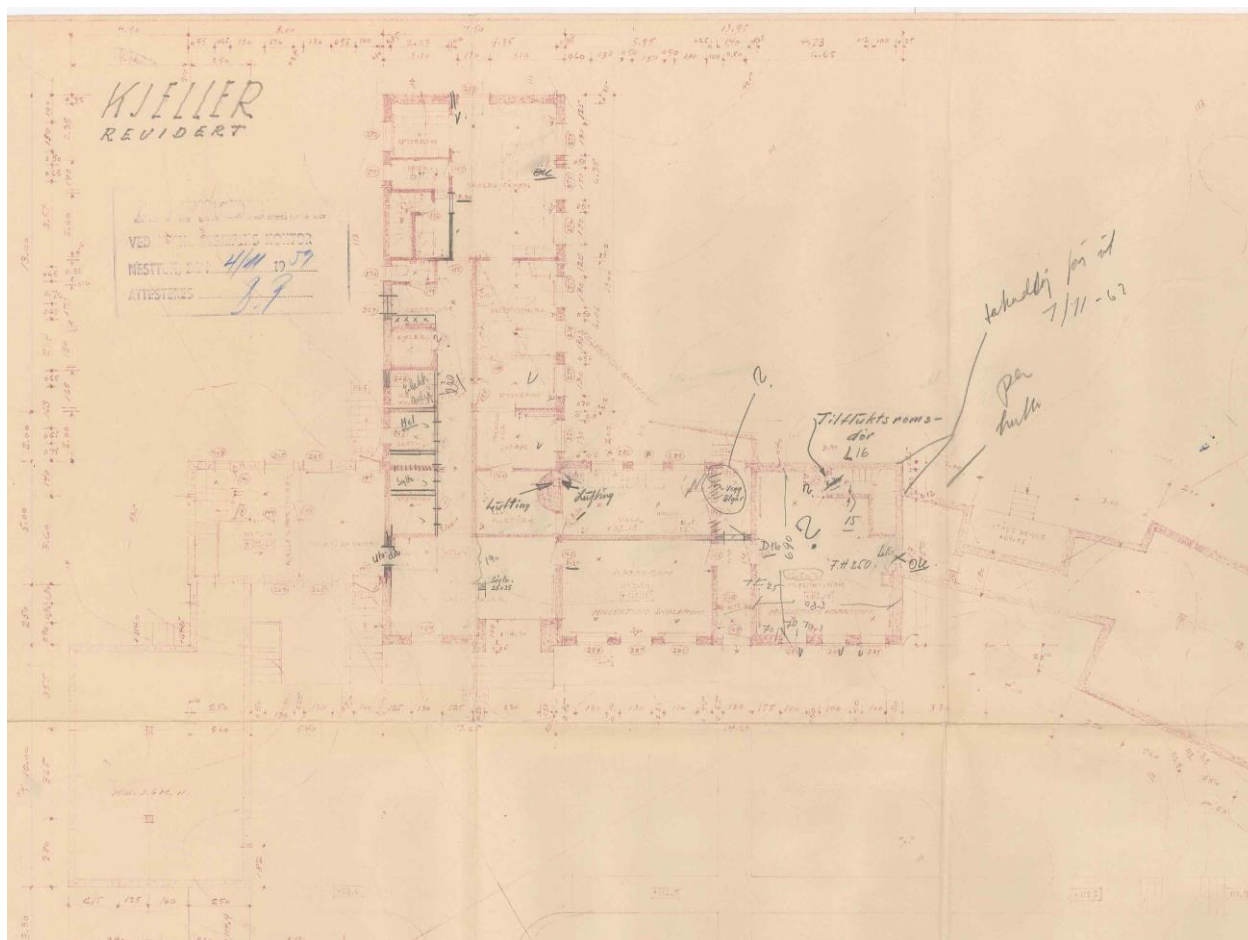
Figur 4-2 Arkitekttegning fra byggesak, 1959. Fasader av hele bygget, slik det var tenkt – de to øverste viser i hovedsak det nåværende bygget, fra hhv. nordvest og sørøst. Den nederste viser hvordan byggetrinn to var tenkt utformet, med kontor, styrerbolig og undervisningsrom. Arkitekt Jon Johannessen.

Figur 4-3 Arkitekttegning fra byggesak, 1959. Plantegning hovedetasje. Tegnet av arkitekt av Jon Johannessen.

I første byggetrinn som ble realisert (se figur 4-2, uthevet penn) viser plantegningen store fellesrom som spisestue, spiserom og kjøkken i den venstre fløyen mot øst. Den midtre paviljongen inneholdt mindre rom til beboelse for personale, som instruktør, lærerinne, kokk og hushjelp, mens den største paviljongen mot sørvest i hovedsak inneholdt rom for elever.

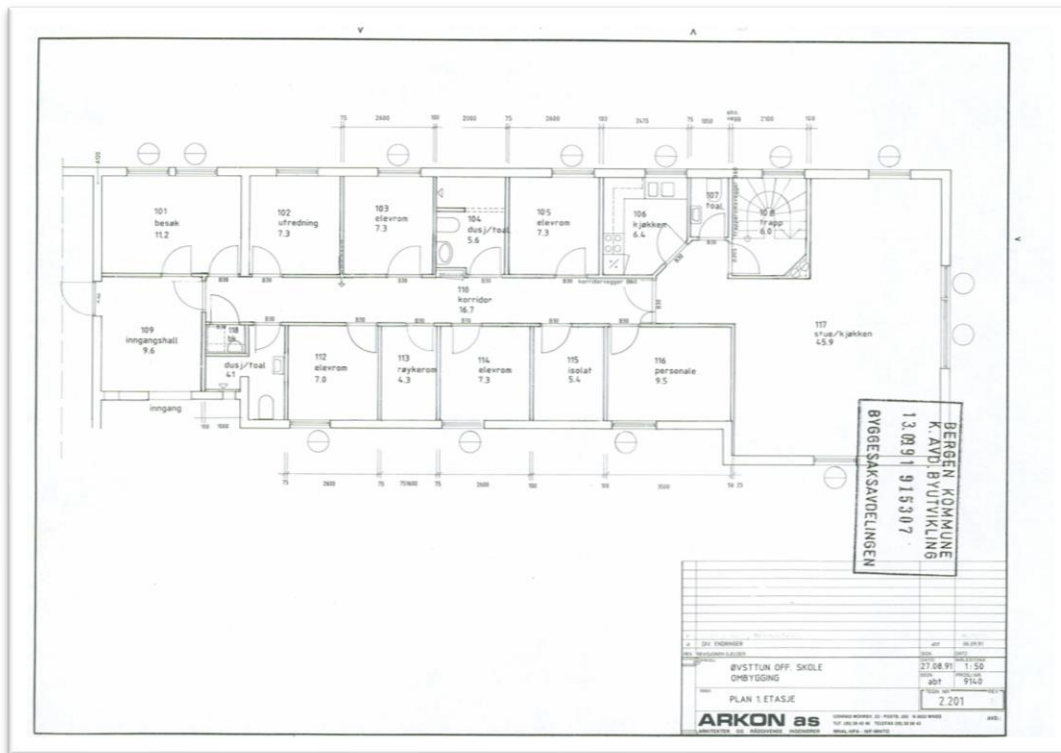
Det neste byggetrinnet skulle ifølge tegningene inneholde et lite tilbygg med ekspedisjon og kontor, en liten paviljong med styrerbolig, og en mye større paviljong med blant annet teoretiske undervisningsrom, håndarbeidsrom og lærerrom. Dette byggetrinnet ble aldri realisert.

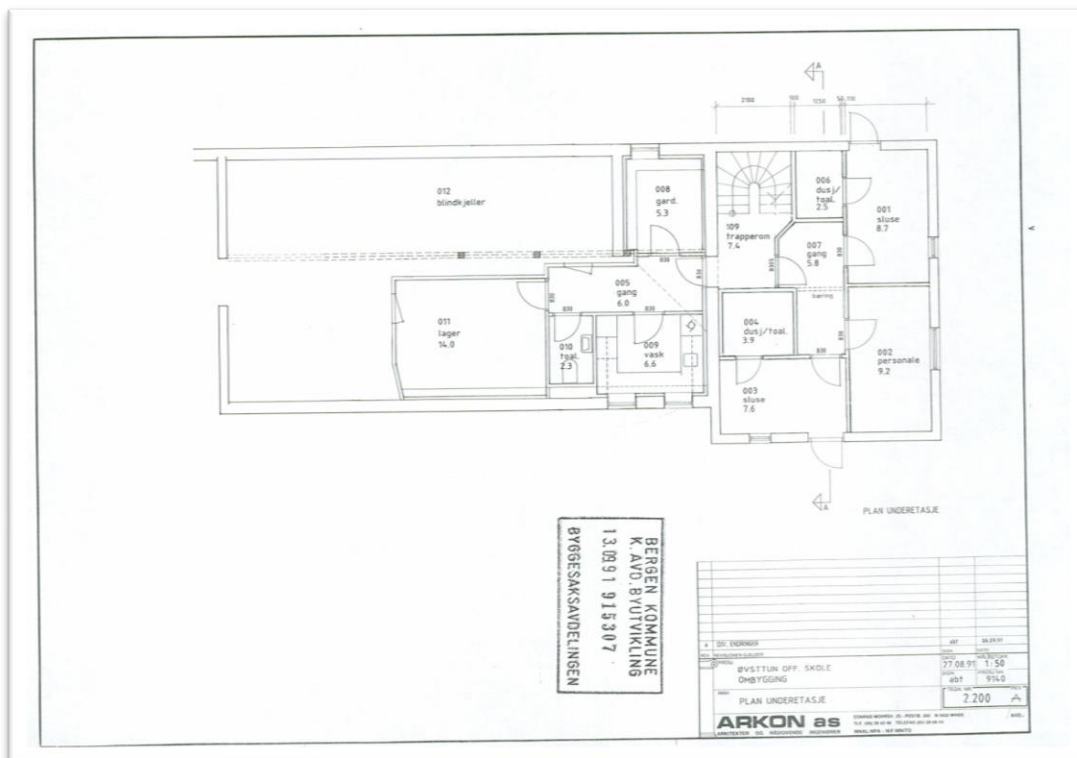
Figur 4-4 Utsnitt av arkitekttegning fra byggesak, 1959. Plantegning kjeller. Tegnet av arkitekt av Jon Johannessen.

Under østfløyen og den mindre paviljongen var det også bygget inn en kjeller, som inneholdt mange rom til ulike formål. Plantegningen viser blant annet til skolekjøkken (like under kjøkkenet på hovedplanet), rom til undervisning og garderobe, syrom, strykerom, tørkerom og vaskerom, samt en rekke små lagerrom og et tilfluktsrom (midlertidig hobbyrom). På denne tiden var det krav om tilfluktsrom i alle nye offentlige bygg. Rommenes formål vitner om skolens opprinnelige formål som skolehjem for unge jenter, og samtidens kjønnede idealer og verdigrunnlag.

Figur 4-6 Plan over den vestlige paviljongen, 1991, Arkon AS.

Figur 4-7 Plan over underetasjen i den vestlige paviljongen, 1991, Arkon AS.

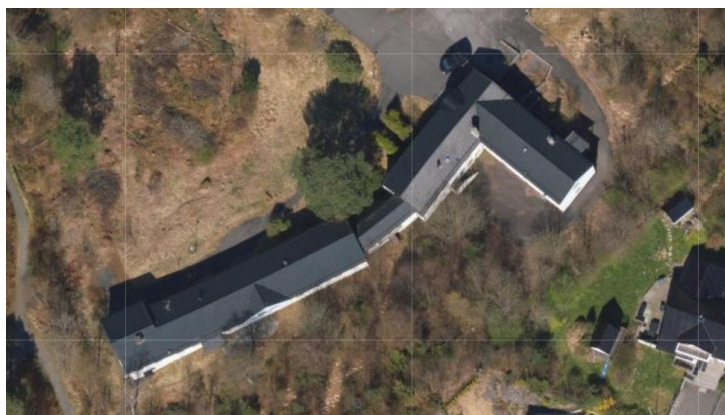
4.1.2 Dagens situasjon

Internatbygget er en murbygning i Lecastein som er pusset utvendig i en hvit farge. Hoveddelen av bygget har en fullverdig kjelleretasje, mens den vestligste paviljong-delen har krypkjeller innenfor grunnmuren, og kjellerrom lengst vest.

På befaring ble det avdekket at deler av fasaden mot nord inneholder tegl, samtidig som inngangspartiet består av betongstein, selv om denne har en dekorativ etterligning av horisontale teglbånd i pussen. Byggesøknaden fra 1959 oppgir Leca som konstruksjonsmateriale, og det er derfor trolig at tegl kun er brukt i begrenset grad, mulig ved senere endring, eller som markør for planlagt utbygging i neste byggetrinn.

Med unntak av ting som at dører og vinduer er byttet ut, er bygningen konstruksjons- og uttryksmessig i stor grad beholdt slik som den var opprinnelig, jf. Figur 3-2 og Figur 3-3. Innvendig er bygningen endret i betydelig grad, ettersom rommenes formål har endret seg i takt med tiden og endrede behov.

Alle bilder er tatt av Norconsult under befaring 4. juni 2025, med mindre annet er nevnt.

Figur 4-8 Internatbygget sett ovenfra, 2024. Kilde: Norgeibilde.no

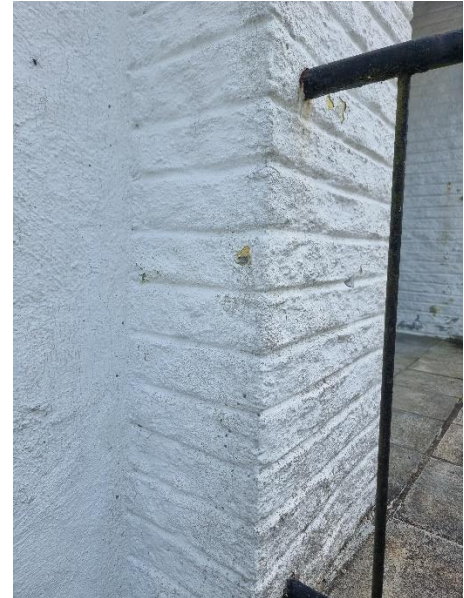
4.1.2.1 Fasade

Figur 4-9 Oversiktsbilde av byggets fasade, sett fra nord mot sør. Bildet er hentet fra Google.maps.com, ettersom det stod en gravemaskin foran bygget under befaring. Akkurat der hvor teglutstikkene synes, var det planlagt påkobling til nytt byggetrinn, men dette ble med tanken.

Figur 4-10 Hovedinngangsparti, nordlige del av bygget. Gjennom denne døren kommer man inn i et stort fellesrom, som opprinnelig var spisestue.

Figur 4-11 Detalj av inngangsparti. Undersøkelse viste at det var betong under pussen. Båndene er trolig ment å etterligne tegl.

Figur 4-12 Blikk på fasaden sett fra hovedinngangsparti. Bilderetning sørvest. Legg merke til at takutstikk over kjellerdøren er det samme som man ser på bilde fra 1968 (Figur 3-3)

Figur 4-13 Inngangsparti i sørvest. Denne inngangen var opprinnelig brukt som inngang for beboerne på internatet.

Figur 4-14 Passasje mellom de to paviljongene. Bilderetning S.

Figur 4-15 Fra fasade mot nordvest. Døren var stengt under befarings. Denne delen ble påbygd ca. 1973. Bilderetning SØ.

Figur 4-16 Fra enden av bygget i vest. Bilderetning N.

Figur 4-17 Fasade mot sørøst. Bilderetning V.

Figur 4-18 Fasade mot sørøst. Midt i bildet går passasjen mellom de to paviljongene. Her var det oppr. en åpen «luftebalkong», som siden har blitt kledt inn bak trepanelet. Bilderetning V.

Figur 4-19 Fasade mot sørøst. Bak den skrå leveggen går en dør inn til tidligere vaskerom i kjelleren.

Figur 4-20 Fra enden av kjøkkenene i den fløyen mot øst. Bilderetning N.

Figur 4-21 Fasade mot nordøst. Her var det opprinnelig ment å komme et påbygg med kontor og ekspedisjon øverst, og varelevering i kjelleren. Isteden har det i senere tid blitt satt opp en bod og en gangbro til og fra kjøkkenet. Bilderetning SØ.

Figur 4-22 Detalj; takutstikk som er bevart fra opprinnelig.

Figur 4-23 Detalj av fuglebrett på baksiden av bygget, utenfor kjøkkenet.

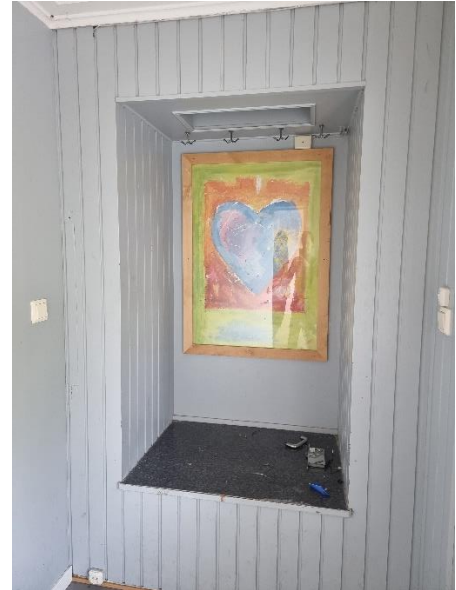

Figur 4-24 Detalj av kjøkkeninngang fra gangbro i øst.

4.1.2.2 Interiør, østfløyen

Figur 4-25 Fra nåværende gang/vindfang innenfor hovedinngangen. Blikk på parkeringsplassen utenfor, bilderetning NNV.

Figur 4-26 Detalj fra vindfang. Nisje med lys og knagger.

Figur 4-27 Oversiktsbilde, tidligere spisestue. Opprinnelig var spisestuen større, men har blitt forminsket til fordel for større vindfang mot nord (jf. plantegning Figur 4-3).

Figur 4-28 Spisestue sett mot sør. Legg merke til detaljer som gjenmurt peis (også denne med etterligning av horisontale teglbånd), dekorative gardinoppheng over vindu og buet dør.

Figur 4-29 Fra hovedkjøkkenet, med stor avtrekksvifte i taket fra «G. Krogseth & Co», blikkenslagermester

Figur 4-30 Fra hovedkjøkkenet lengst mot øst. Interiøret er trolig originalt.

Figur 4-31 Gang/lager ut mot kjøkkenutgangen i øst.

Figur 4-32 Detalj av lampe i gang

Figur 4-33 Detalj av tegl i fasade mot øst ved kjøkkenutgang.

4.1.2.3 Interiør, paviljonger

Boligpaviljongene har opprinnelig vært hjem for både ansatte og beboere ved internatet/barnehjemmet, og inneholdt rom for en rekke andre funksjoner. De bærer preg av en rekke ombygginger over tid, men enkelte originale detaljer er fortsatt bevart. Det meste av løst interiør var fjernet før befaring.

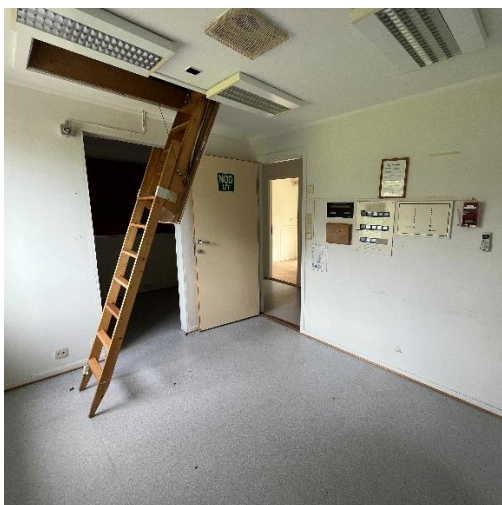
Figur 4-34 Rom ved siden av hovedinngang, med whiteboard.

Figur 4-35 Meldingsenhet for ansatte lå igjen på gulvet i et av rommene

Figur 4-36 Dør inn til rom for personale

Figur 4-37 Arbeidsrom for ansatte, med tilhørende rom for apotekskap.

Figur 4-38 Rom med apotekskap

Figur 4-39 Detalj, apotekskapet.

Figur 4-40 Standard innredning i et av beboer-rommene

Figur 4-41 Standard-innredning i et av beboer-rommene

Figur 4-42 Garderobe

Figur 4-43 Toalettrom

Figur 4-44 Dør ned til tidligere tilfluktsrom

Figur 4-45 Fra gangen (passasjen) mellom paviljongene. Her har det vært en «luftebalkong» som siden har blitt kledt inn (jf. Figur 4-3 og Figur 4-5).

Figur 4-46 Ved inngang i sørvest, brukt som adkomst for beboerne

Figur 4-47 Inngang i sørvest, brukt som adkomst for beboerne

Figur 4-48 Fra påbygg lengst mot vest, oppført ca. 1973

4.1.2.4 Interiør, kjeller

De fleste av rommene i kjelleren bærer preg av å være sterkt ombygget, og det er få spor igjen av det tidligere skolekjøkkenet. Tidligere spesialiserte rom, slik som sy- og klestørkerom, er i dag nakne rom. I kjelleren er det bygget inn et vanlig bad og et «fengselstoalett» - en type toalett utformet for at man ikke skal kunne rasere eller skade seg på det (se Figur 4-56). Dette ble trolig anlagt i perioden som barnevernsinstitusjon, når ungdommene kunne legges inn på tvang for diagnostisering og utredning her.

Figur 4-49 Trappegang fra kjøkken til tidl. skolekjøkkenet i kjelleren.

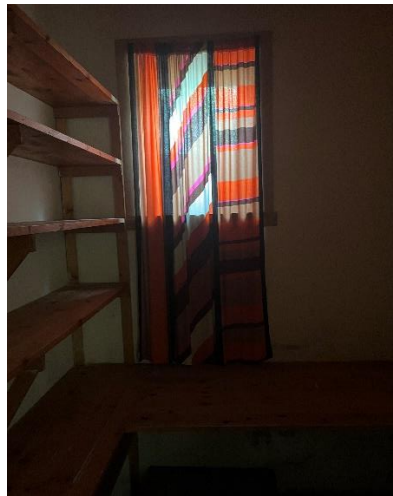
Figur 4-50 Det er få spor igjen av det tidligere skolekjøkkenet. Skolekjøkkenet fikk man etter hvert i undervisningsbygget.

Figur 4-51 Veggmaleri i gang i kjelleren

Figur 4-52 Gang under østfløyen.

Figur 4-53 Lagerrom langs østre vegg av bygget.

Figur 4-54 Veggmaleri i kjelleren, sign. «Bianca-95».

Figur 4-55 Nakent rom, tidl. undervisningsrom

Figur 4-56 Det såkalte «Fengselstoiletet»

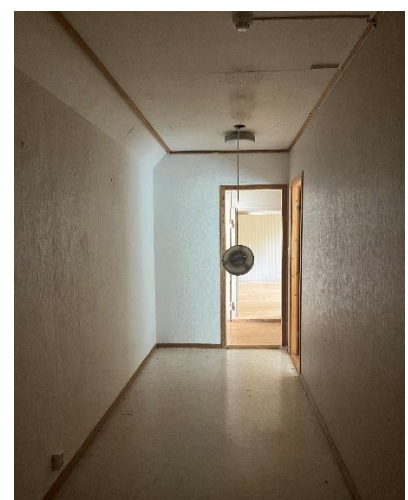
Figur 4-57 Vask på «Fengselstoiletet».

Figur 4-58 Dør ut til plassen bak østre fløy (jf. Figur 4-15) er knust.

Figur 4-59 Vaskerommet

Figur 4-60 Gang mellom vaskerom (t.v.) og tidl. tilfluktsrom (rett frem).

Figur 4-61 Tidligere tilfluktsrom

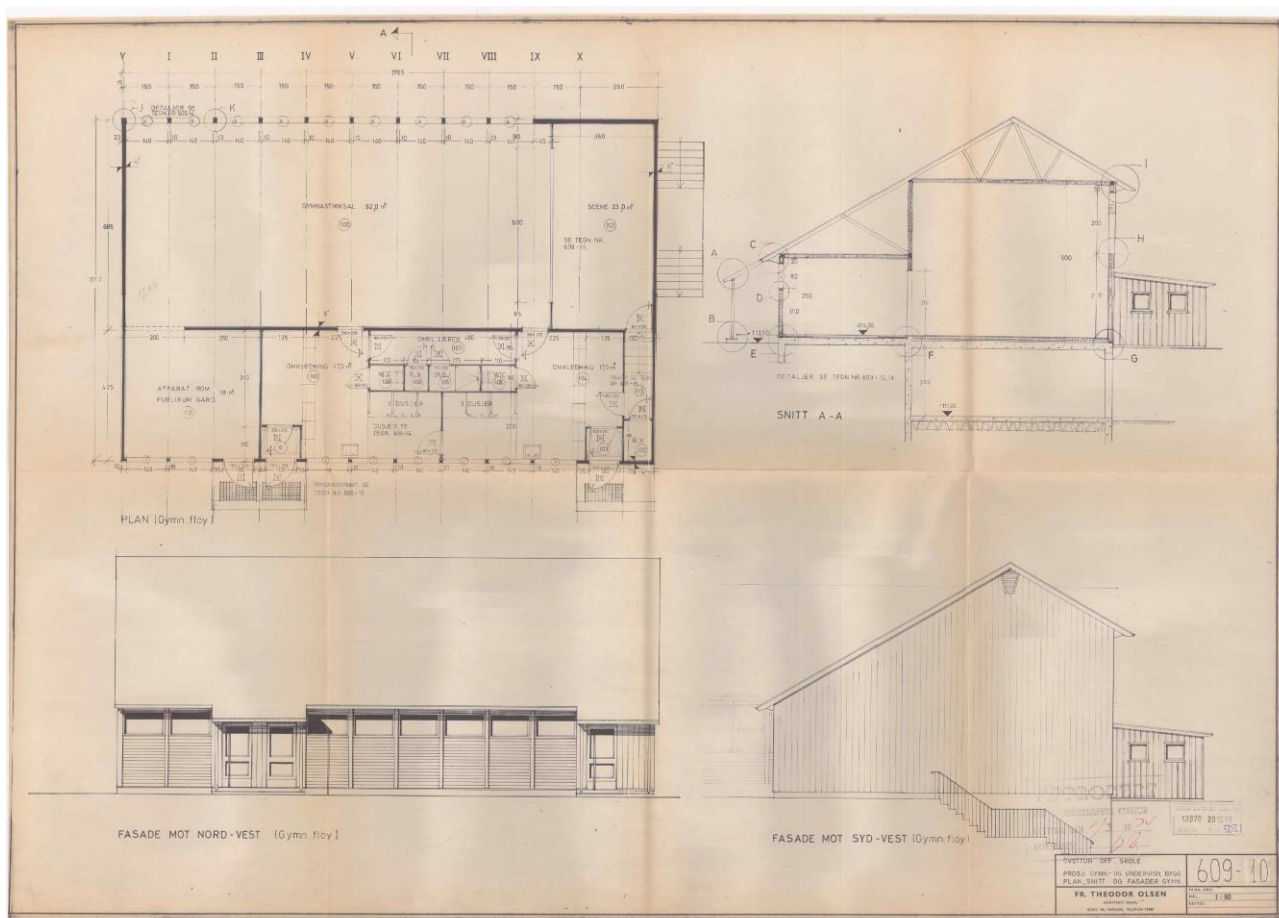
Figur 4-62 Brannør til trappehus mellom tilfluktsrommet og hovedetasjen.

4.2 Bygg 1 – Gymsalen

4.2.1 Historisk utvikling

Da internatbygget opprinnelig var ment å skulle bygges ut, må man anta at plassmangelen gjorde seg gjeldende ut over 1960-tallet. I september 1972, like før man søkte om å bygge på hovedbygget, søkte man derfor samtidig om å få kunne bygge ut to nye bygg, hhv. et undervisningsbygg og en gymsal. Mellom byggene ble det oppført et leskur og toaletter.

Byggene ble tegnet og omsøkt av arkitekt Fr. Theodor Olsen.

Figur 4-63 Gymsalen, plan og fasadetegninger i byggesøknad fra 1972. Arkitekt Fr. Theodor Olsen.

Plantegningen for gymsalen har tegnet inn den store gymnastikksalen med 5 m takhøyde, og scene i den ene enden, samt en lavere sidefløy med garderober og omkleddningsrom, og apparatrom/publikumsgarderobe.

Bak på snitt-tegningen av gymsalen er også leskuret, som ble bygget mellom gymsalen og undervisningsbygget, tegnet inn.

4.2.2 Dagens situasjon

Gymsalen ble oppført som en-etasjes bygning i tre og er på 210 kvm. Kjelleren under bygget er på 75 kvm, ifølge byggesaken. Grunnmur består av pusset betong, med skiferheller på trappeinngangene. Ytterdørene i teak ser ut til å være originale.

Bygget fremstår som lite endret over tid, og med mange detaljer bevart til i dag.

Alle bilder er tatt av Norconsult under befaring 13. mars 2025, med mindre annet er nevnt.

Figur 4-64 Fasade mot nordvest. Bilderetning Ø. Fasaden bærer preg av lite endringer over tid.

Figur 4-65 Fasade mot nordøst. Bilderetning SØ.

Figur 4-66 Hovedinngang gymsal, med trapp av skifer

Figur 4-67 Fasade mot sør og øst. Bilderetning N.

Figur 4-68 Overblikk gymsalen.

Figur 4-69 Detalj av klatrevegg ved gymsalens østvegg.

Figur 4-70 Garderobe, ved den vestlige inngangen

Figur 4-71 Publikumsgarderobe, ved den østlige inngangen til gymsalen

Figur 4-72 Elevgarderobe

Figur 4-73 Scene/musikkrom

Figur 4-74 Detalj av dør ved inngangsparti

Figur 4-75 Detalj av lysbrytere i bygget

Figur 4-76 Detalj av termostaat

Figur 4-77 Vaktmesterens kjeller under gymsalbygget har inngang på baksiden (mot sør), og er innredet med arbeidsbenk og verktøyskap.

Figur 4-78 Fra indre del av kjeller under gymsalen

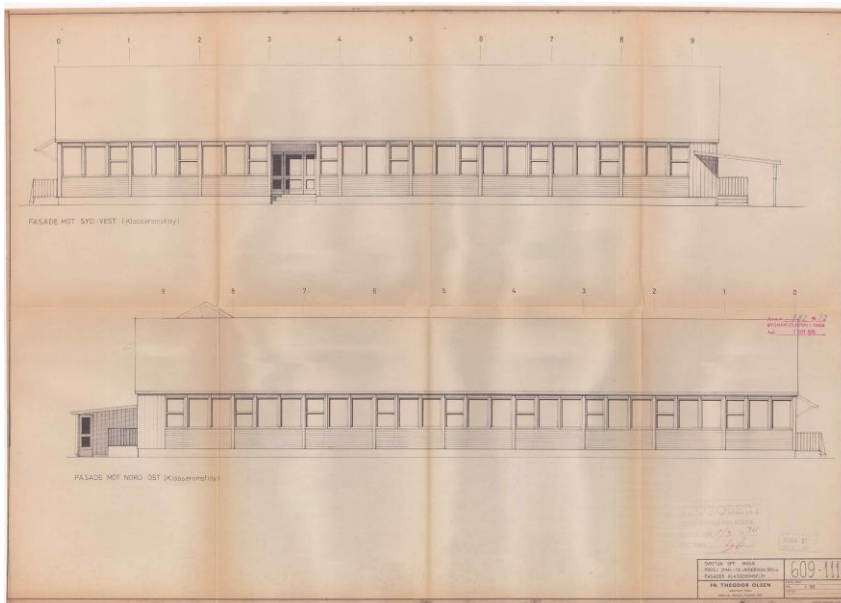

Figur 4-79 Vaktmesterens kontor? Med nøkkelskap og hjemmesnekret arbeidsbenk.

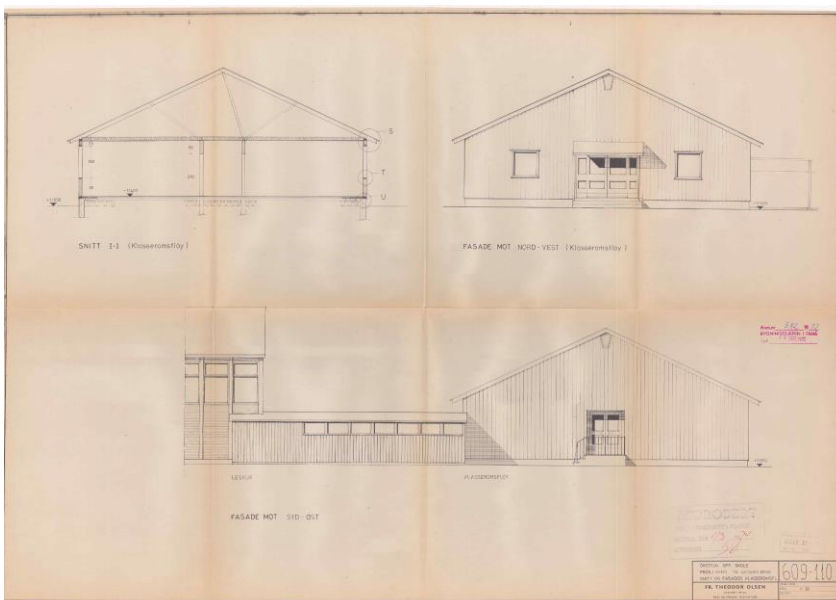
4.3 Bygg 3 – Undervisningsbygget

4.3.1 Historisk utvikling

I september 1972 søkte man om å bygge ut både en gymsal og et undervisningsbygg. Begge byggene ble tegnet og omsøkt av arkitekt Fr. Theodor Olsen.

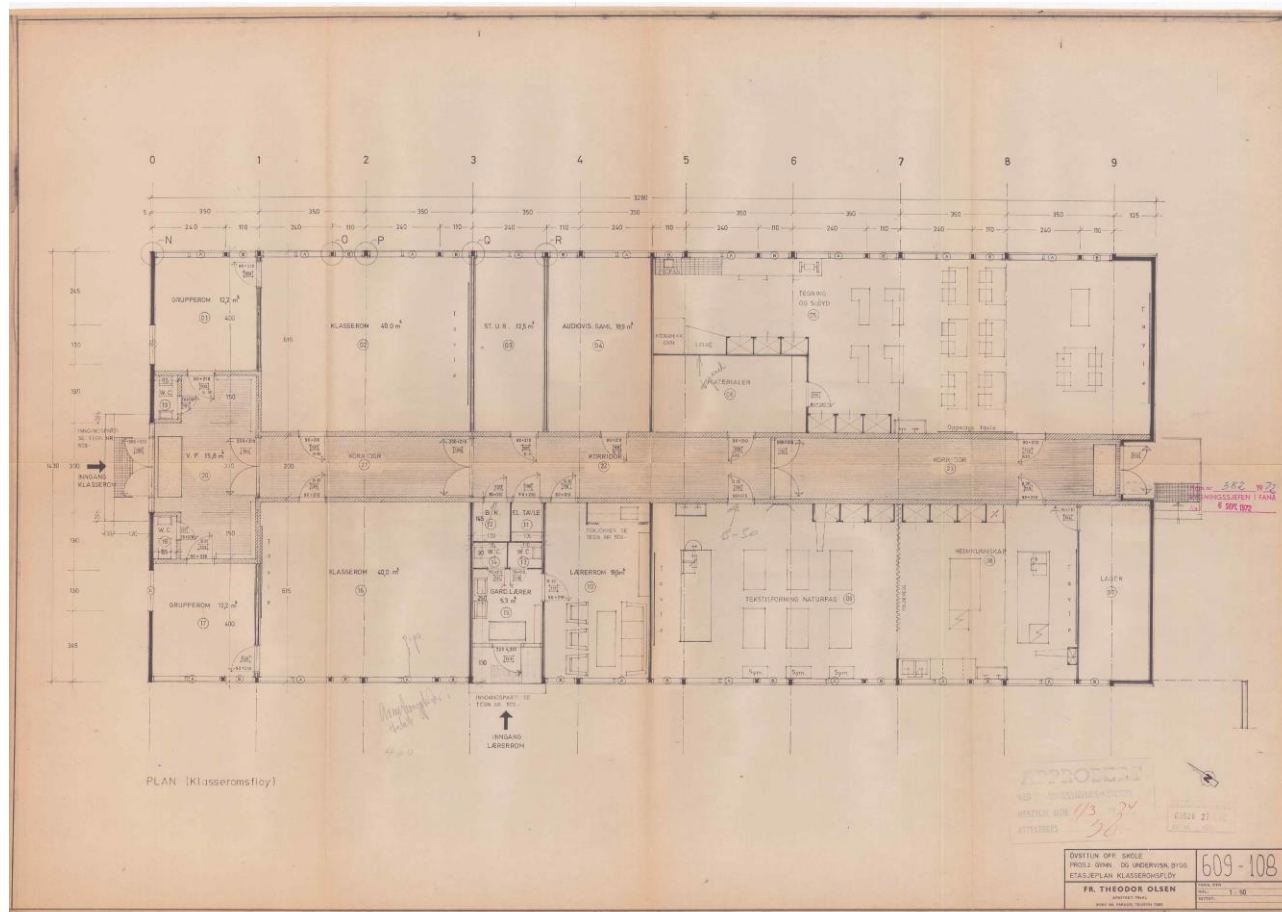

Figur 4-80 Fasader undervisningsbygget, fra byggesøknad fra 1972. Arkitekt Fr. Theodor Olsen.

Figur 4-81 Snitt og fasader, kortvegger av undervisningsbygget, i byggesøknad fra 1972. Nederste tegning viser også leskuret mot gymsalen. Arkitekt Fr. Theodor Olsen.

Plantegningen for undervisningsbygget viser et langt og smalt bygg med fasade mot sørvest, og hovedinngang for elever i kortveggen mot nordvest. En lang korridor går tvers gjennom bygget, og gir tilgang til to store klasserom, to grupperom og toaletter, samt egne undervisningsrom for tegning og sløyd, tekstilforming og naturfag, og heimkunnskap. Videre har bygget et audiovisuelt samlingsrom, lager og egne lærerrom, med inngang fra skoleplassen i sørvest.

Figur 4-82 Plan over undervisningsbygget, 1972. Arkitekt Fr. Theodor Olsen.

4.3.2 Dagens situasjon

Undervisningsbygget på 450 kvm ble bygget i vanlig bindingsverk, utvendig kledd med vertikal kledning, med unntak av langs klasseromsfløyene hvor det er horisontal kledning under lange vindusbånd i funksjonalistisk stil. Også her består grunnmuren av pusset betong, med skiferheller på trappeinngangene. Vinduer og dører fremstår som originale, både innvendig og utvendig. Ytterdørene er i teak, mens innerdører er oppgitt å være i finer av eik.

Det som skal ha vært hovedinngangen for elevene var ved befaring gjenbordet og stengt, og byggets hovedinngang fremstår i dag å være der hvor lærerinngangen var ifølge plantegningene fra 1972. Ellers fremstår bygget som lite endret over tid, med originale detaljer bevart.

Figur 4-83 Fasade mot sørvest. Bilderetning Ø.

Figur 4-84 Fasade mot nordvest, tidligere elevinngang. Bilderetning SØ.

Figur 4-85 Bilde av fasade mot nordøst, her er tomten svært overgrodd.

Figur 4-86 Dagens hovedinngang, i langvegg mot sørvest.

Figur 4-87 Korridor i tegl mellom klasseromsfløyene, sett mot tidligere elevinngang som er stengt.

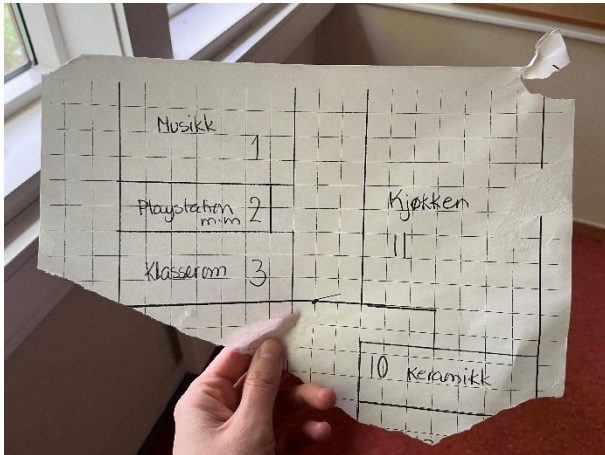
Figur 4-88 Til høyre for den stengte inngangen er et toalett, så et grupperom. Til høyre for dette igjen ligger et av klasserommene.

Figur 4-89 Klasserom i nordøstre hjørne av bygget.

Figur 4-90 Romløsningen er endret noen steder over tid. Her er korridoren åpnet opp for å gi plass til et åpent rom.

Figur 4-91 Del av en tegnet planløsning funnet under befarig i bygget. Her ser man at sløyd-rommet er erstattet av musikk, playstation og et lite klasserom.

Figur 4-92 Musikkrom i det sørøstlige hjørnet av bygget.

Figur 4-93 Skolekjøkken

Figur 4-94 Keramikkrom i sørvestlig del av bygget.

Figur 4-95 Lærerrom med tekjøkken

Figur 4-96 Detalj av skiljedør i korridor

4.4 Utomhusanlegg / andre kulturminner

4.4.1 Historisk utvikling

Frem til tidlig etterkrigstid var Klokkarlia et ubebyggt utmarksområde. Da Øvsttun skole ble opprettet ble det lagt planer for anleggelse av nye utomhusarealer til glede og nytte for beboerne ved skolen.

Den opprinnelige byggesøknaden fra 1959 inneholdt planer for et andre byggetrinn med utvidelse av internatbygget mot vest, og tilhørende utomhusareal i grøntområdet som da ville ha blitt rammet inn mellom første og andre byggetrinn. Plantegningene fra 1959 inneholdt skissemessige tegninger av en stramt oppbygd skolehage, med kryssende stier og en lekeplass i enden. Hagen skulle ifølge tegningene rammes inn av et leskur og parkeringsplasser mot vest langs veien (se Figur 4-3). Da planene om et andre byggetrinn ikke ble noe av, forble dette området istedenfor et delvis plensatt område langs innkjørselsveien til skolen, mens en bane ble opparbeidet lengre nord. Denne banen forsvant en periode mens nye skolebygninger ble bygget på 1970-tallet, og ble senere en del av den asfalterte skoleplassen mellom undervisningsbygget og gymsalen.

Det ble ikke oppdaget andre kulturminner i planområdet under befarng.

Flyfoto 1951

Flyfoto, 1970

Flyfoto, 1985

Ortofoto 2024 (mai)

Figur 4-97 Utsnitt av samme område mellom 1951 og 2024 illustrerer endringer i uteområdet over tid.

Kilde: norgebilder.no

4.4.2 Dagens situasjon

Utomhusarealet ved Klokkarlia 20 bærer preg av at det har vært en tidligere skole. Mellom undervisningsbygget og gymsalen mot vest er en stor asfaltert plass, innrasket av bygningene og et leskur mot øst, tett vegetasjon i nord og liten skogkledt kolle i vest.

Sør for eiendommen ligger en mindre skogkledt kolle, kalt Klokarskogen. Dette er i dag, og vil forbli, et offentlig uteoppholdsareal.

Figur 4-98 Den store asfalterte plassen. Undervisningsbygget i høyre billedkant. Bilderetning N.

Figur 4-99 Leskuret mellom Gymsalen (t.h.) og undervisningsbygget (t.v.). Bilderetning SØ.

Figur 4-100 Fra innsiden av leskuret mot øst.

Figur 4-101 Detalj fra leskuret mot vest.

Ved parkeringsplassen mellom internatbygget og skoleområdet er det bygget en lav, oppmurt uteplass med bord, benker og flaggstang.

Figur 4-102 Uteplass ved parkeringen. Bilderetning N.

Figur 4-103 Ved uteplassen står også en eldre bod/redskapsskjul.

Langs adkomstveien inn mot det tidligere internatbygget er det et anlagt et gressbelte med enkelte trær og busker. I 2024 ble det anlagt sykkelgrusbane på deler av uteområdet mot vest, i regi av Fana IL.

Figur 4-104 Treningsbane anlagt av Fana IL. Bilderetning Ø

Figur 4-105 Treningsbane sett fra internatbygget. Bilderetning V

4.5 Oppsummering

Øvstun skole i Klokkarlia 20 ble bygget på frivillig, privat initiativ fra landsforeningen «Vår neste», etter mange års arbeid fra foreningens side. Hovedbygningen stod ferdig i januar 1961, og ble innviet i juli samme år. Helt fra starten av ble imidlertid skolen drevet som offentlig spesialscole med alle driftsutgifter dekket av staten. Øvstun offentlige skole var et skoletilbud for jenter med adferdsproblemer, og fikk etter hvert både internatelever som bodde på skolen, og eksterne elever som kun fikk undervisning på dagtid. I 1968 ble skolen kjøpt av staten, og i løpet av 1970-tallet ble skolen utvidet med nytt, stort undervisningsbygg og gymsal. I 1992 ble Øvstun skole omdøpt til Øvstunsenteret og fikk status som fylkeskommunal barnevernsinstitusjon, rettet mot elever med adferdsvansker i alderen 13 til 18 år. I 2004 ble den så slått sammen med Akuttmottak for ungdom. Avdelingen i Klokkarlia ble lagt ned ved årsskiftet 2019/2020.

Bebyggelsen i Klokkarlia 20 består i all hovedsak av internatbygget fra 1961, tegnet av Jon Johannessen, og undervisningsbygget og gymsalen fra 1974, som er tegnet av Fr. Theodor Olsen.

Eksteriørmessig er internatbygget i liten grad endret, selv om dører og vinduer på et tidspunkt er byttet ut. Innvendig er endringene mer omfattende, ettersom skolens behov og formål har endret seg i takt med tiden og ulike driftsformer. Blant annet kan mange av endringene spores til overgangen fra internatskole til barnevernsinstitusjon på og etter 1990-tallet, og mindre behov for undervisningsrom etter at de nye skolebygningene kom i bruk. Enkelte rom, slik som kjøkkenet, har likevel beholdt opprinnelig interiør.

Undervisningsbygget og gymsalen, som begge stod ferdige circa 1974, har et godt bevart og opprinnelig eksteriør med få synlige forandringer utover normal slitasje. Også innvendig fremstår byggene som godt bevart og med mange originale detaljer, bortsett fra endret romløsning i sørlige del av undervisningsbygget.

5 Avslutning

Klokkarlia 20 inngår i et planinitiativ (Plan-ID 4601_71780000) som tar sikte på transformasjon og gjenbruk av eksisterende bygningsmasse til nye boliger, samt en forsiktig fortetting i form av fire nye tomannsboliger. Det er ønskelig å ombruke bygningsmassen og bygningselementer i den grad det er hensiktsmessig ut fra konstruksjons- og miljømessige hensyn. Hvor mye som faktisk kan ombrukes har man per dags dato ikke full oversikt over da dette er noe man først vil få kontroll på når man begynner å rive.

Foreløpig ombrukskartlegging tilsier at mesteparten av dagens bygningsmasse vil bli revet/demontert, noe vil bli transformert, mens noe vil ombrukes. Bygg 1 vil trolig rives delvis for å muliggjøre utgraving av blindkjeller til full etasjehøyde og omgjøring til rekkehus, men tanken er likevel at bygget vil bygges opp igjen med form og utseende som i dag. Bygg 2 vil mest sannsynlig demonteres og så vil man prøve å ombruke det som er mulig når det bygges om til rekkehus. Dagens form og høyde på bygg vil i hovedsak beholdes slik som i dag. For bygg 3 vil dette måtte rives i sin helhet og bygges opp på nytt. Man vil forsøke å ombruke det som er mulig av materialer mm. Bygget er planlagt 1 ½ etg. høyere enn i dag.

For alle tre byggene vil transformert/nytt bygg forholde seg til fotavtrykket til det eksisterende bygget, og ikke gå utover dette.

Det er per nå uavklart hvor mye av den eksisterende bygningsmassen som vil inngå i nye/transformerte bygg. Planinitiativet tar likevel sikte på å bevare eksisterende bygg sine fotavtrykk, og i stor grad deres utforming og størrelse, slik at området kan få beholde noe av sin lesbarhet og opprinnelige karakter. Maksimalt antall etasjer i planområdet vil være 3 etasjer.

Figur 5-1 Skisse fra planinitiativ, datert 10.12.2024

6 Kilder

- Historiske byggesaker på eiendommen 44/325, Bergen byarkiv
- Bergen kommunes kulturmiljøkart:
<https://www.bergenskart.no/portal/apps/sites/#!/bergenskart/app/7cbe7aafcc204de2b6458e82b21f112d>
- Kulturmiljøplan for Bergen 2021-2025: Identitet med særpreg Del 2 og 3. Vedtatt i Bergen bystyre 15.12.2021. Saksnr: 387/21 arkivnr: 2017/06393.
- Dag H. Sæverud: *Et spor etter den tyske leiren på Øvsttun*. Artikkel i Fana Historielags Årsskrift 2018, utgitt av Fana historielag.
Tilgjengelig fra: <https://www.nb.no/items/2105ffd19180e774a83480b89554b88e>
- Hana, Rolf (1998): *Veileder i sosialmedisin og helseadministrasjon*. 15. utgave, Universitetsforlaget
Tilgjengelig fra: <https://www.nb.no/items/f6d020194d3e53924919dc55fc1d39cd>
- Sorkmo, J. (1993): *Buskerud skolehjem og skolehjemstradisjonen*.
Tilgjengelig fra: <https://www.nb.no/items/7af256ce5152e13960b5e24eb185e904>
- Statens utdanningskontor i Hordaland (1992): *Plan for barn, unge og voksne med særskilte behov. Hordaland 1993-1996*.
Tilgjengelig fra: <https://www.nb.no/items/9b8a91f9c33693231ba9412eb66f3b75>
- Marcus, fotodatabase. Spesialsamlingene ved Universitetsbiblioteket i Bergen.
Tilgjengelig fra: marcus.uib.no
- Øvsttun velforening, nettartikkel publ. 1. mars 2016: *En arbeidsplass med klare rammer*
<https://ovsttunvel.no/?p=241>
- Øvsttun velforening, nettartikkel publ. 5. september 2018: *Status Bergen akutt senter avd. Klokkarlia*
<https://ovsttunvel.no/?p=509>
- Bergen byleksikon: *Bergen Akuttsenter Ungdom*
<https://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/14282165>
- Eldre flyfoto: <https://norgebilder.no/>
- *Innledende stedsanalyse: Klokkarlia 20. Bergenhus, gnr. 44, bnr. 325 m.fl. Planinitiativ – detaljreguleringsplan*. En-til-en arkitekter, 3.12.2025.
- KPA 2018, vedlegg 4: Utfyllende informasjon til hensynssoner for bevaring kulturmiljø (H570), § 35.5 KPA2018. Bergen kommune.

Fra: Huus, Rigmor <Rigmor.Huus@bergen.kommune.no>

Sendt: mandag 13. oktober 2025 13:20

Til: Hedvig Godvik Olsen <hedvig@entilen-arkitekter.no>

Emne: SV: svar på feilarkivert tilbakemelding på kulturminnedokumentasjon Klokkarlia

Hei

Ja vi godkjenner kulturminnedokumentasjonen. Jeg skal føre den på saken.

Mvh Rigmor